

***Norsk økonomi i endring:
Bærekraft og vekst i en ny tid***

*Professor Hilde C. Bjørnland
Handelshøyskolen BI*

Sandefjord Næringsforening storfrokostmøte, 22. januar 2025

I. Et råvarerikt land: to forskjellige fortellinger

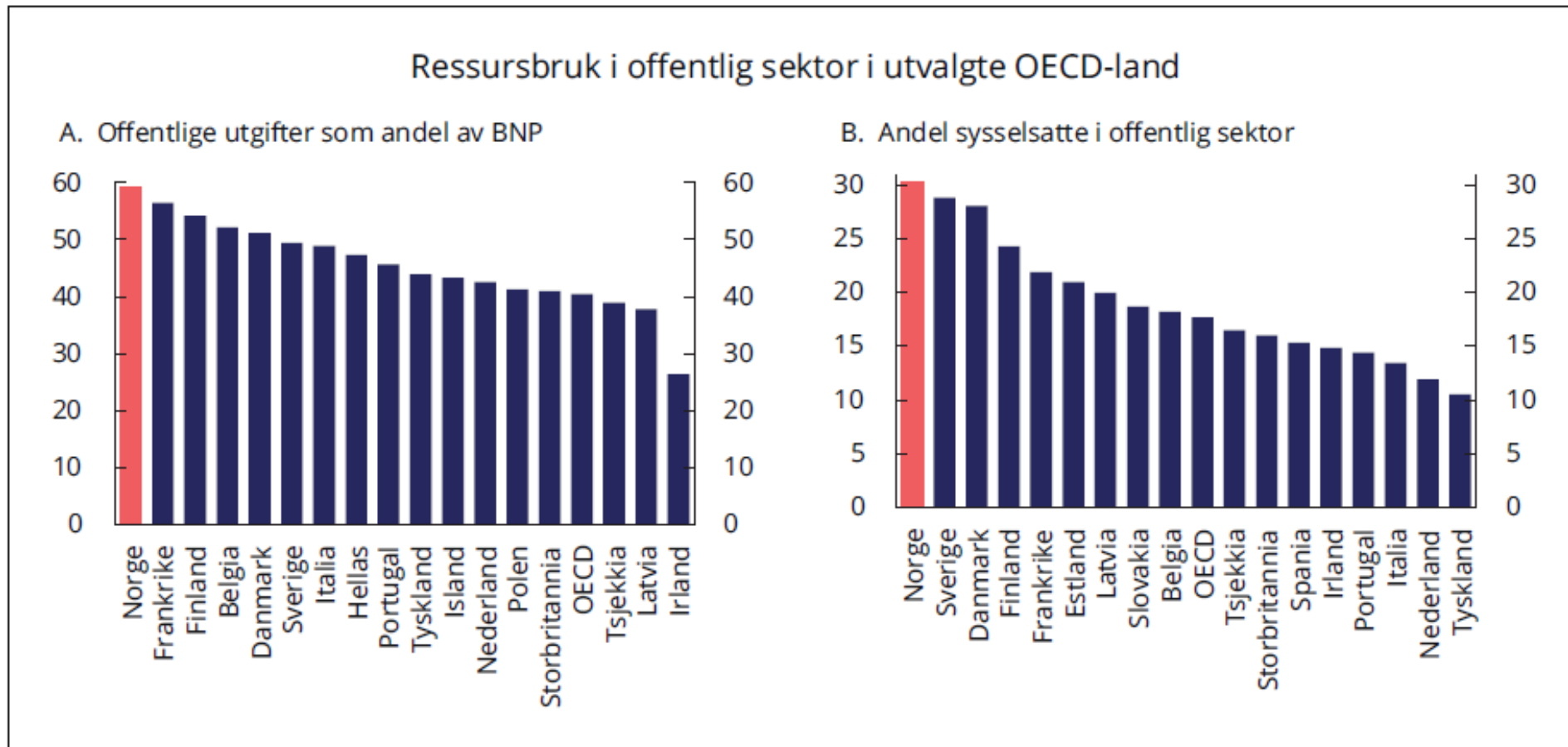

- A. Sammenlignet med andre (oljeproduserende) land har Norge lykket godt med å skape **ringvirkninger** av olje- og gassaktiviteten samt å bygge opp en betydelig finansiell formue som har **skjermet økonomien** og sikret grunnlaget for økt **velstand** over tid.

- B. Sammenlignet med andre (OECD) land har Norge den **høyeste ressursbruken** i offentlig sektor.

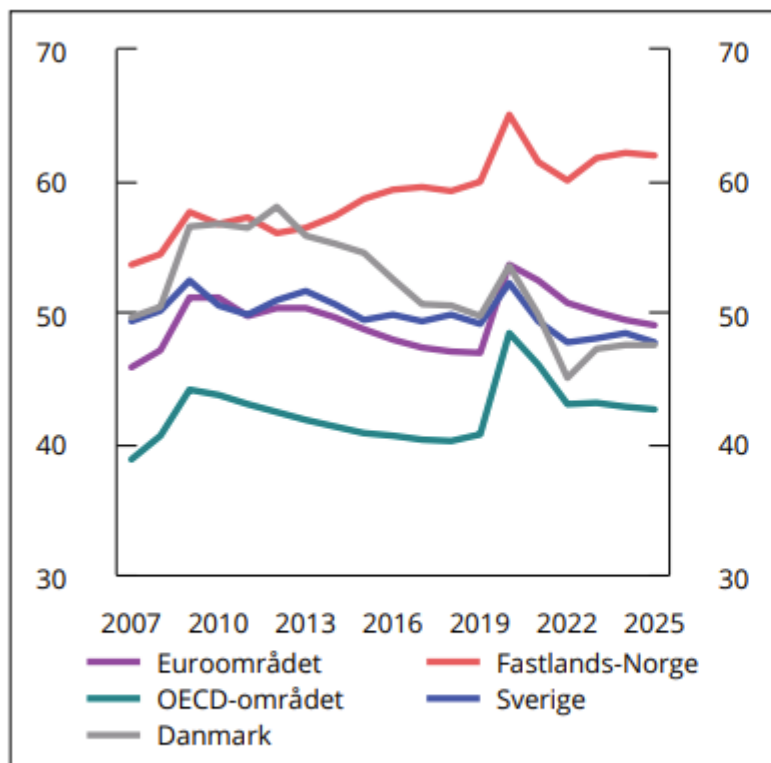
... Og begge er riktige

Har den høyeste ressursbruken i offentlig sektor i OECD

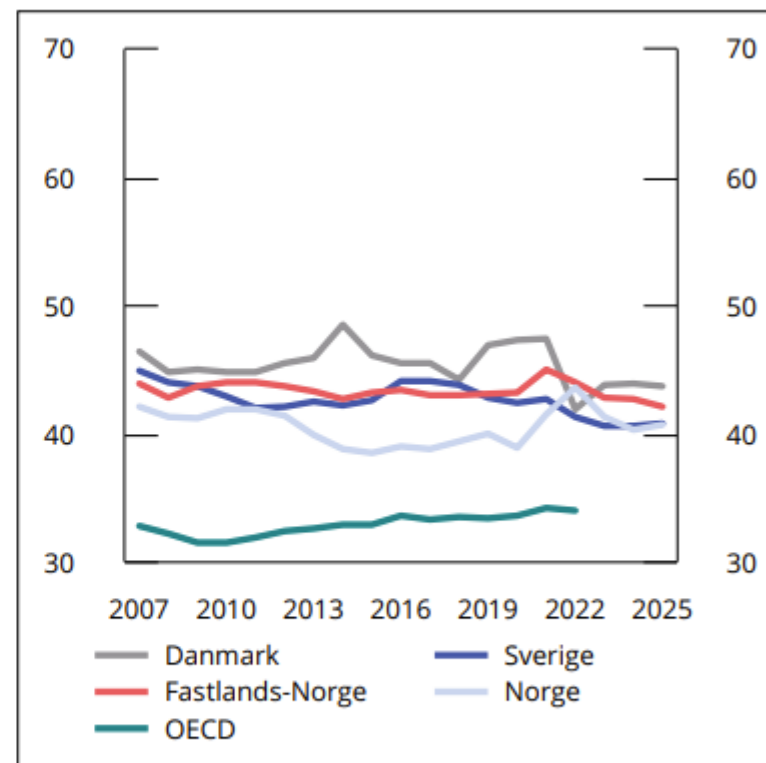
Prosent av BNP, 2018

Norge skiller seg ut: Varige økninger i offentlige utgifter ... men ikke nevneverdig lavere beskatning

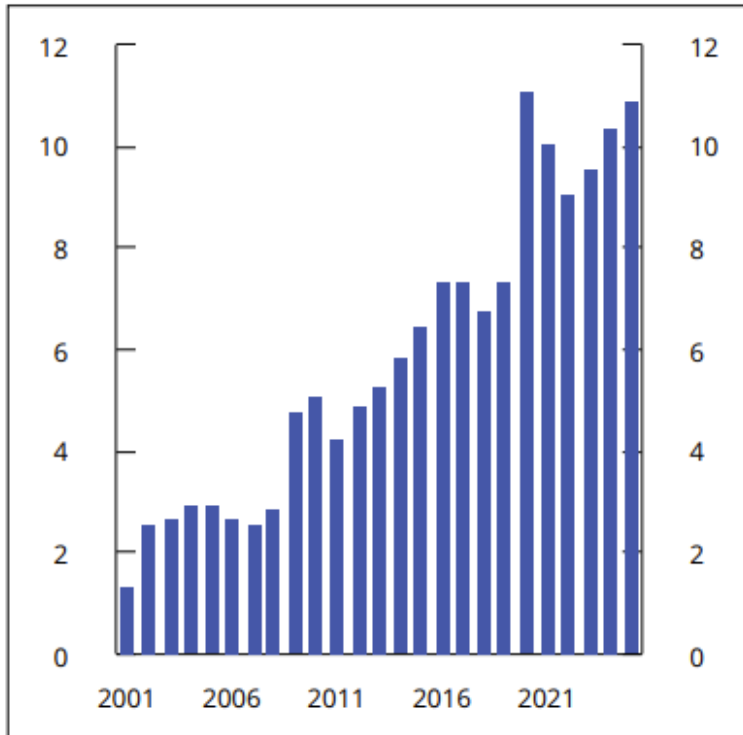
Figur 3.21 Utgifter i offentlig forvaltning.
Prosent av BNP

Figur 3.22 Offentlige skatte- og avgiftsinntekter.
Prosent av BNP

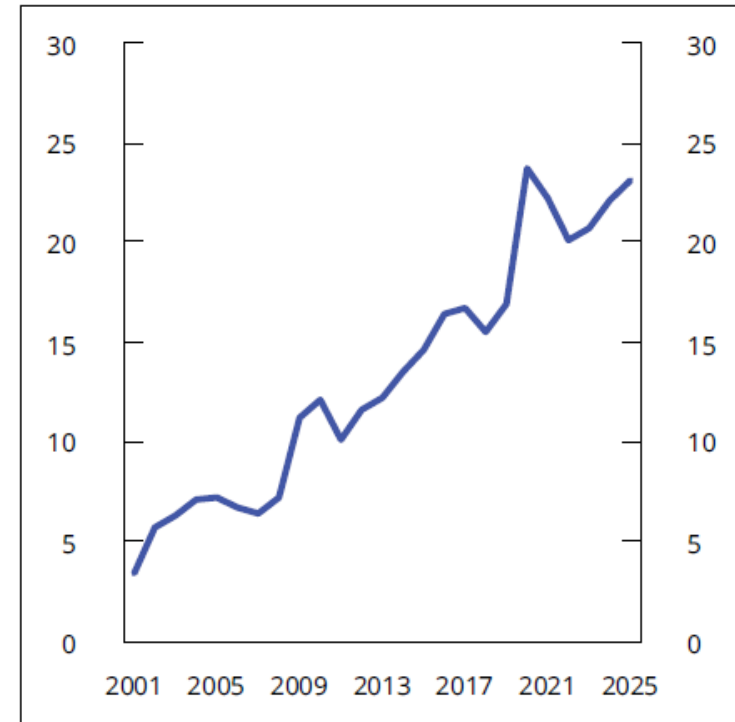
I. Utfordringer

Utfordring 1 Oljepengebruken som kom, og ikke gikk: Avhengige, Sårbare

Figur 3.1 Strukturelt oljekorrigert budsjettunderskudd. Prosent av trend-BNP for Fastlands-Norge

Kilde: Finansdepartementet.

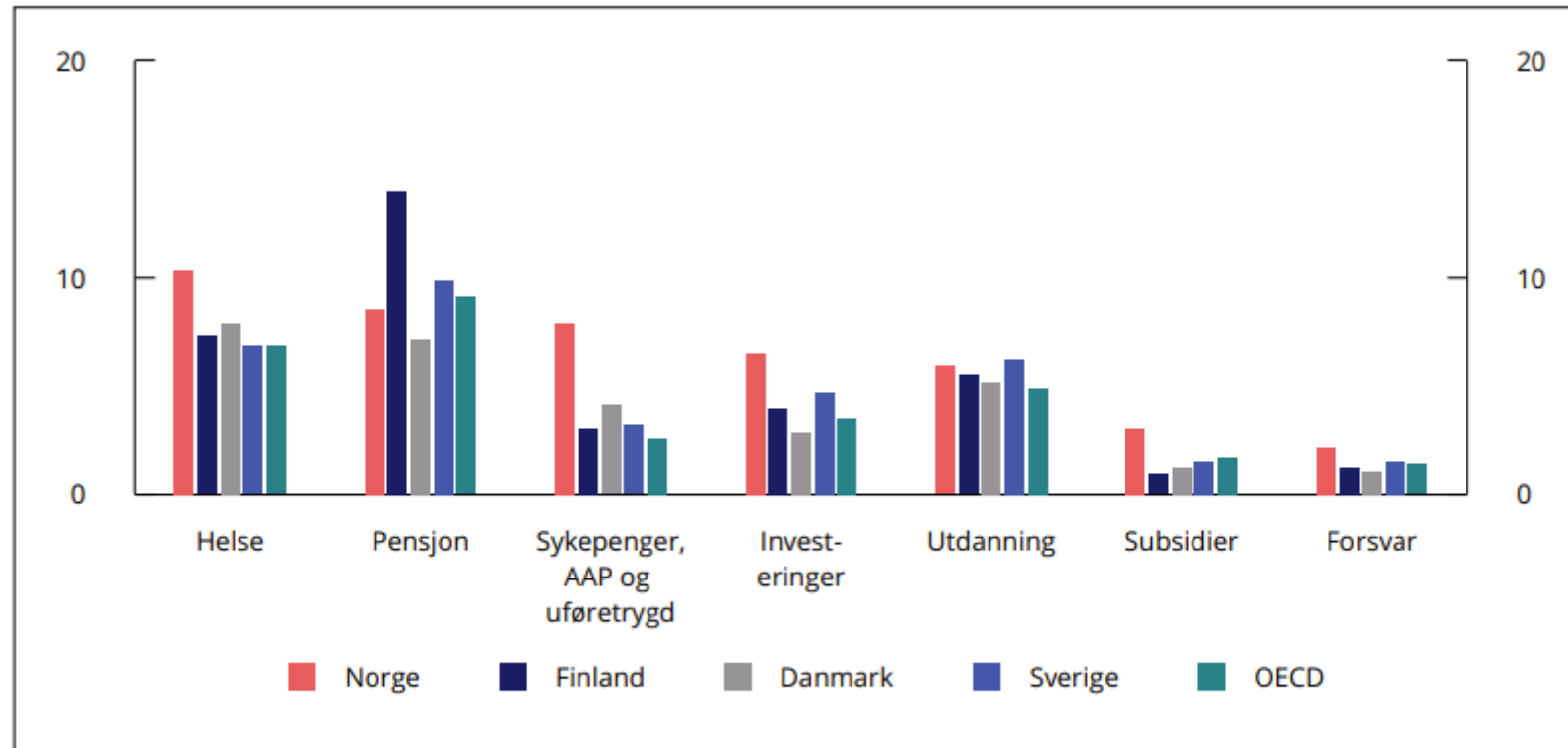

Figur 3.6 Bruken av fondsmidler som andel av utgifter i statsbudsjettet.¹ Prosent

¹ Utgifter utenom petroleumsvirksomhet.

Kilde: Finansdepartementet.

Bruker mest, men får ikke mer igjen for pengebruken

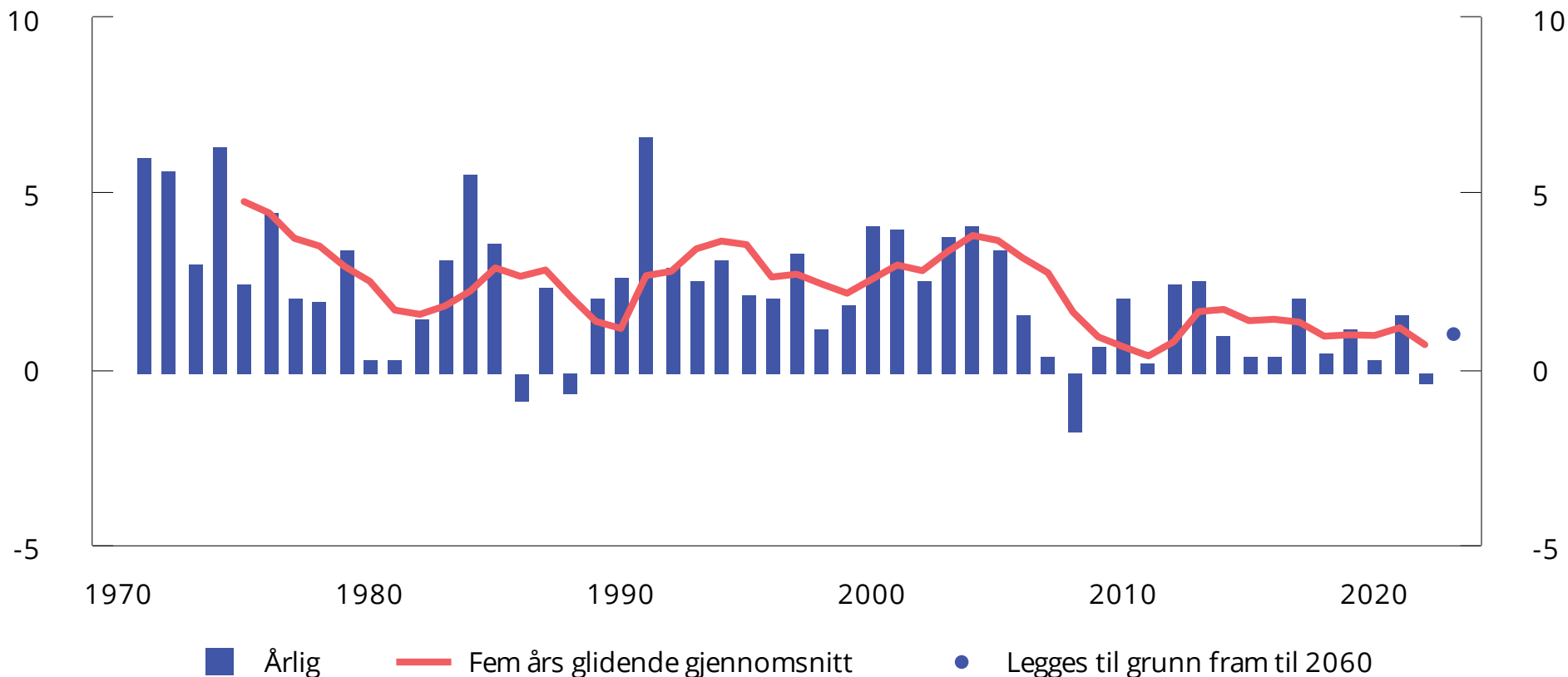

Figur 3.26 Offentlig utgifter på ulike områder, 2022. Prosent av BNP for Fastlands-Norge

Kilde: OECD, Economic Surveys: Norway 2024.

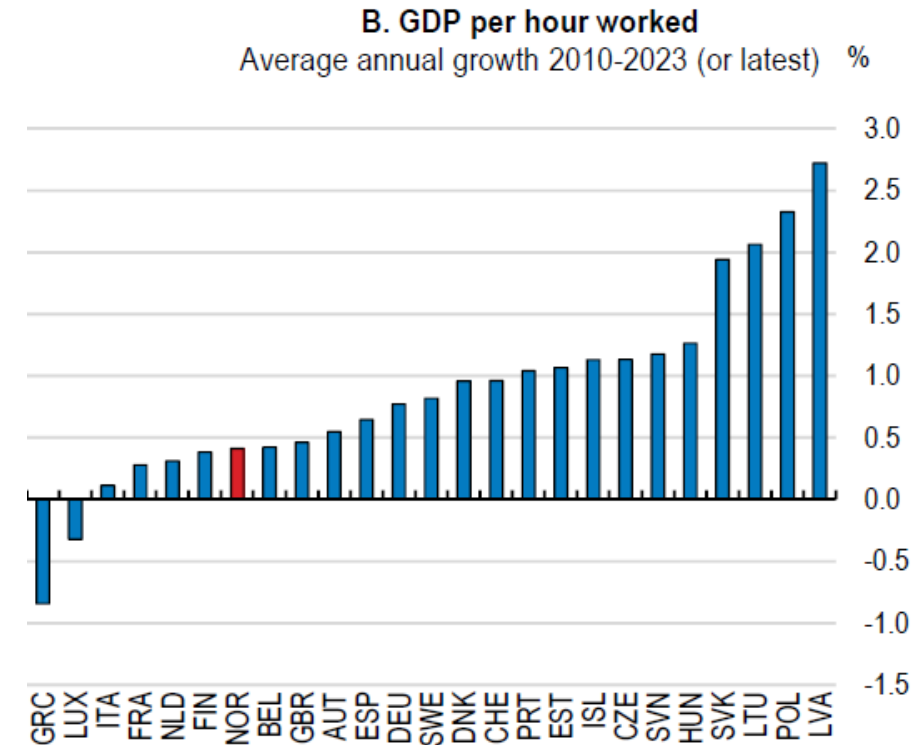
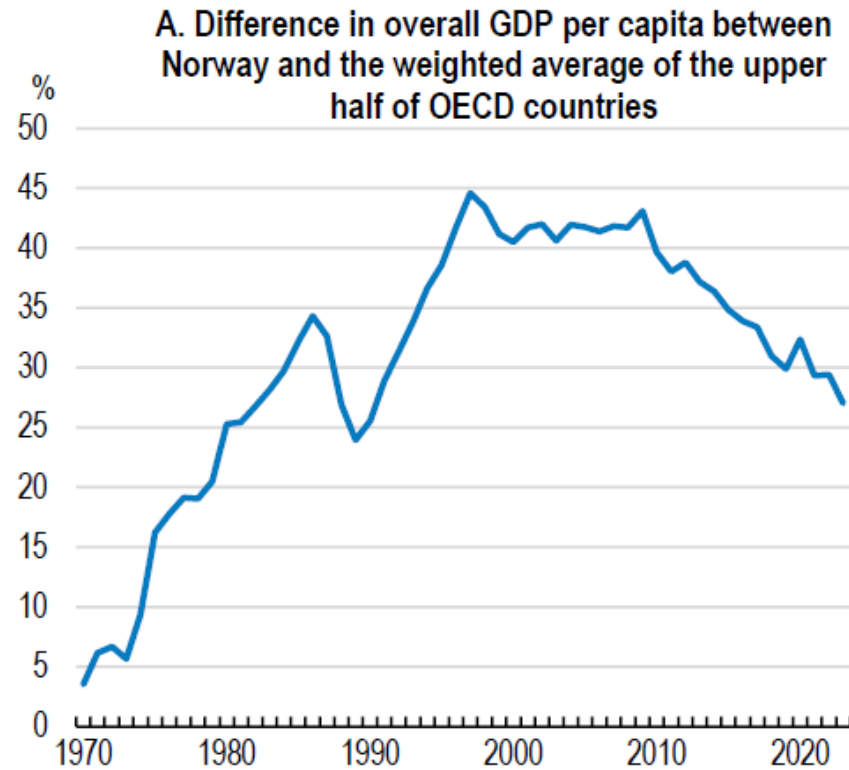
Utfordring 2 Produktivitetsveksten har falt...

Endring i arbeidsproduktivitet (produksjon per time arbeidsinnsats), markedsrettet virksomhet, Fastlands-Norge. Prosent

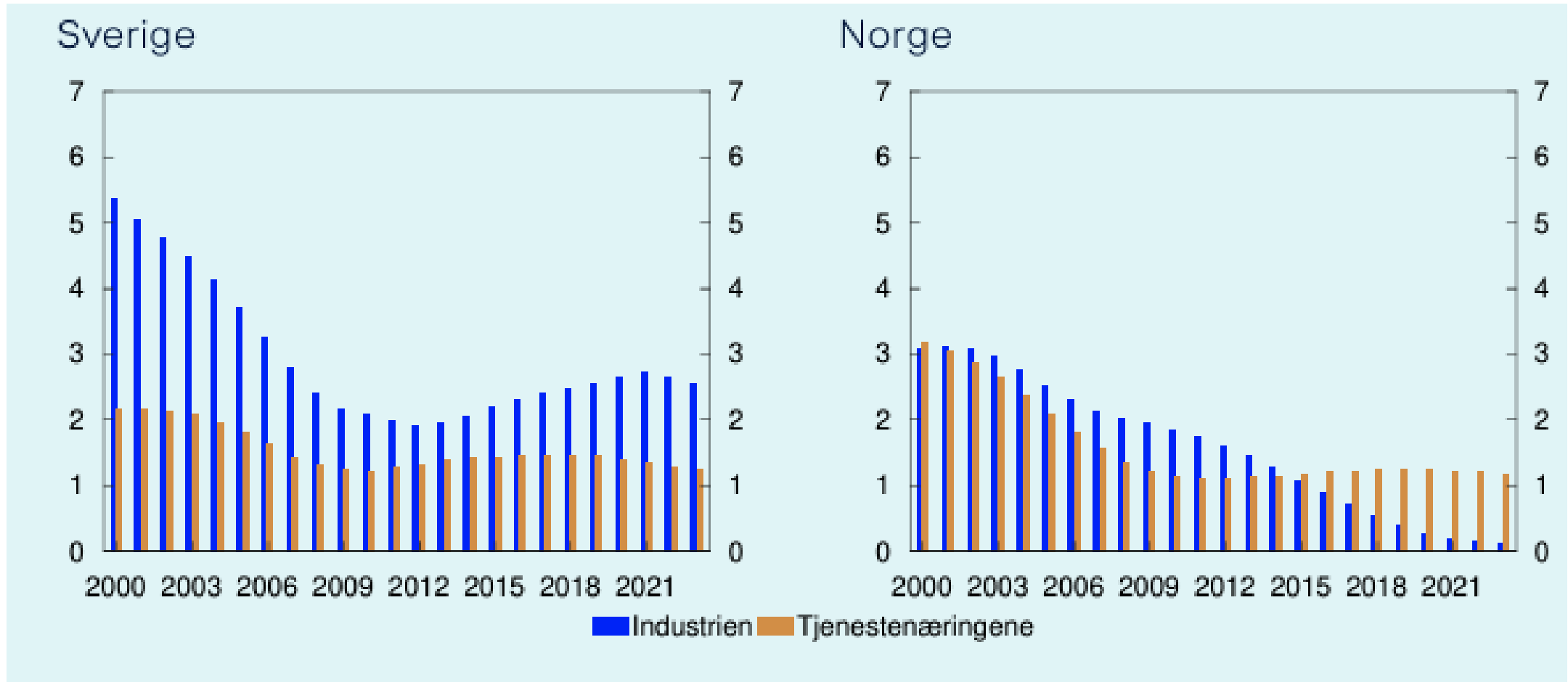

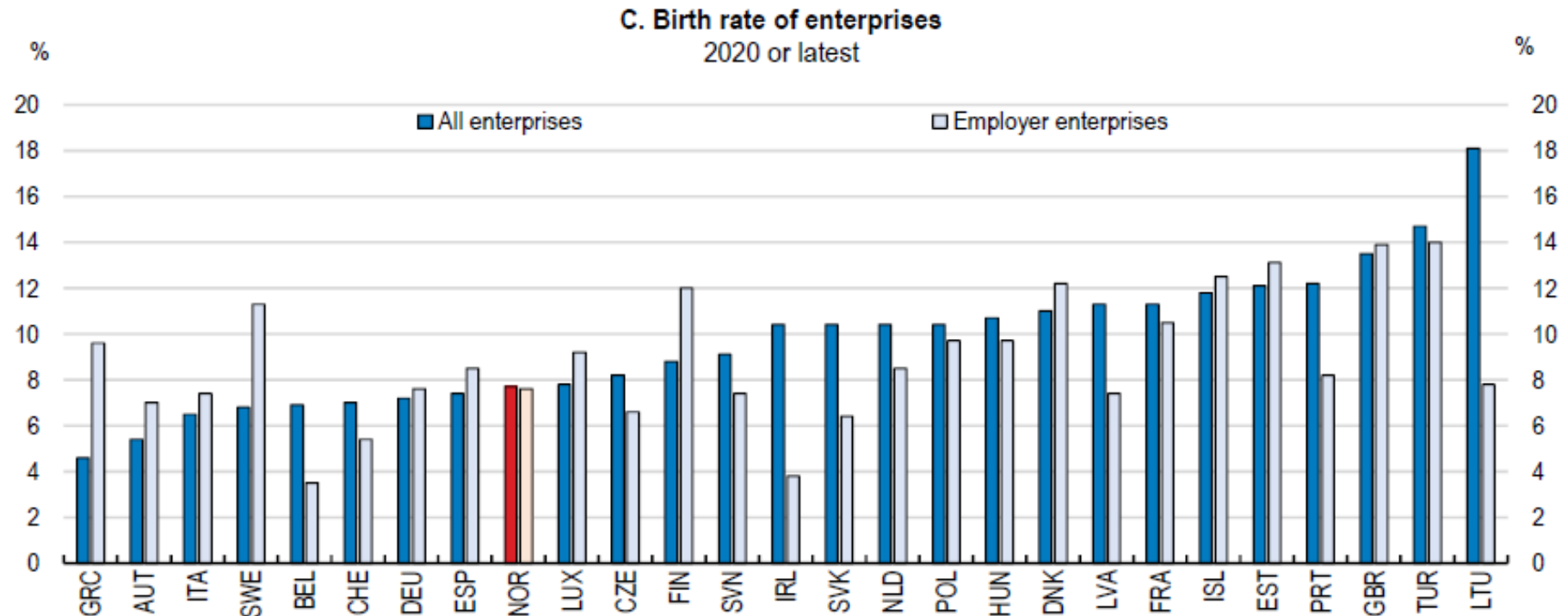
Produktivitetsutviklingen i senere år har vært svakere i Norge enn i andre land

Vekst i trendproduktiviteten i industrien og tjenestene, prosent

Lav andel med nye bedrifter ('start-up rate')

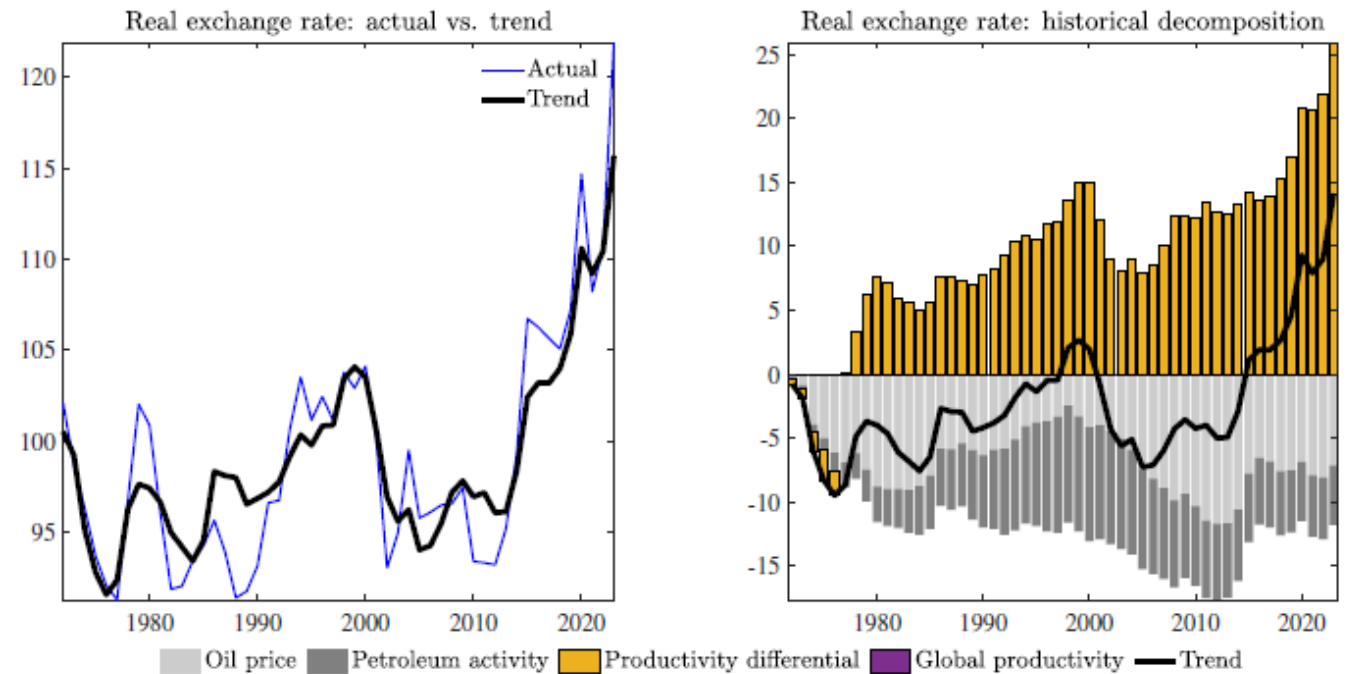
Note: Panel C, birth rate refers to the number of enterprise births in the reference period (t) divided by the number of active enterprises in t.
Source: OECD, Productivity database; OECD, Structural and Demographic Business statistics.

Svekket realvalutakurs

Bidrag fra:

- Svak relativ produktivitetsutvikling (gule linjer)
- Mindre positive impulser fra oljesektoren (mørke grå linjer)
- Mindre positive impulser fra oljeprisen (lyse grå linjer)

Figure 7: Historical decomposition. Real exchange rate in Norway

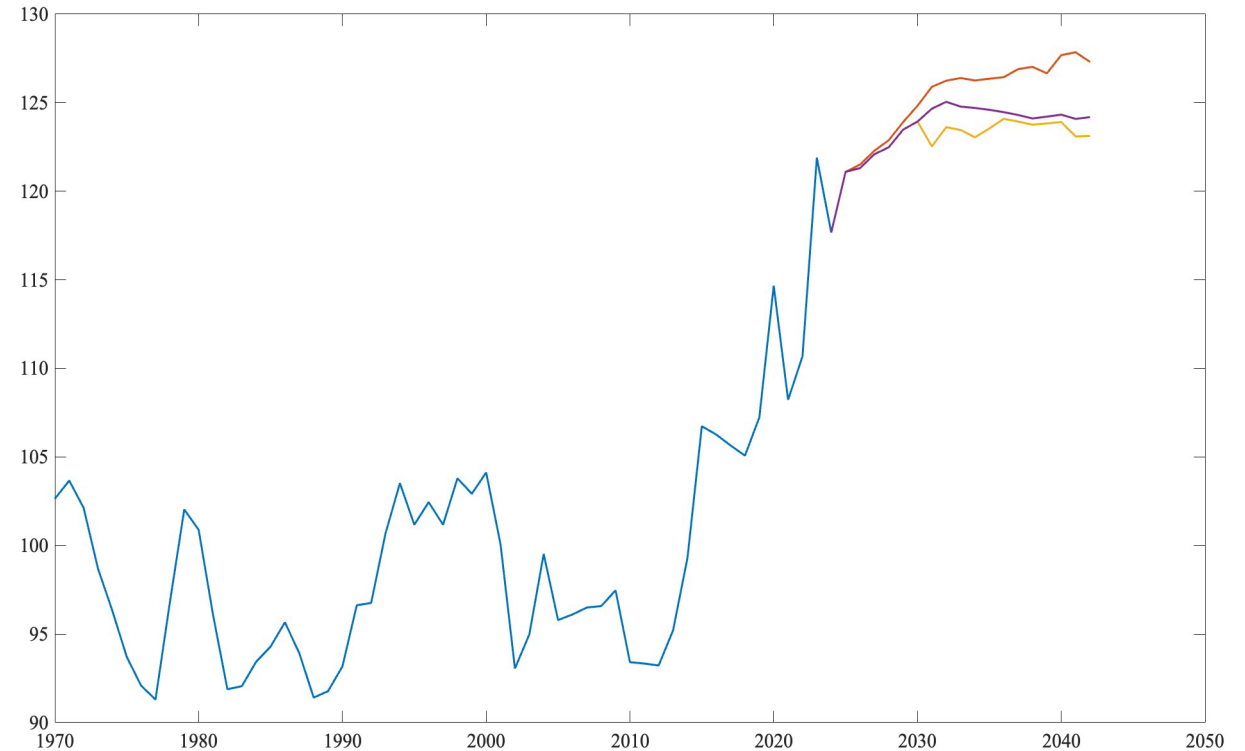
Note: The black lines represent the point-wise median of the distribution of trend components together with the actual data for the real exchange rate (left panel) and the contribution to the trend (right panel).

Anslag på realvalutakursen, betinget på olje-og gassproduksjon

❑ Anslag basert på tre scenarior for olje-og gassproduksjonen (som andel av BNP)

- Gult: Moderat utfasing
- Lilla: Medium scenario
- Rødt: Rask utfasing

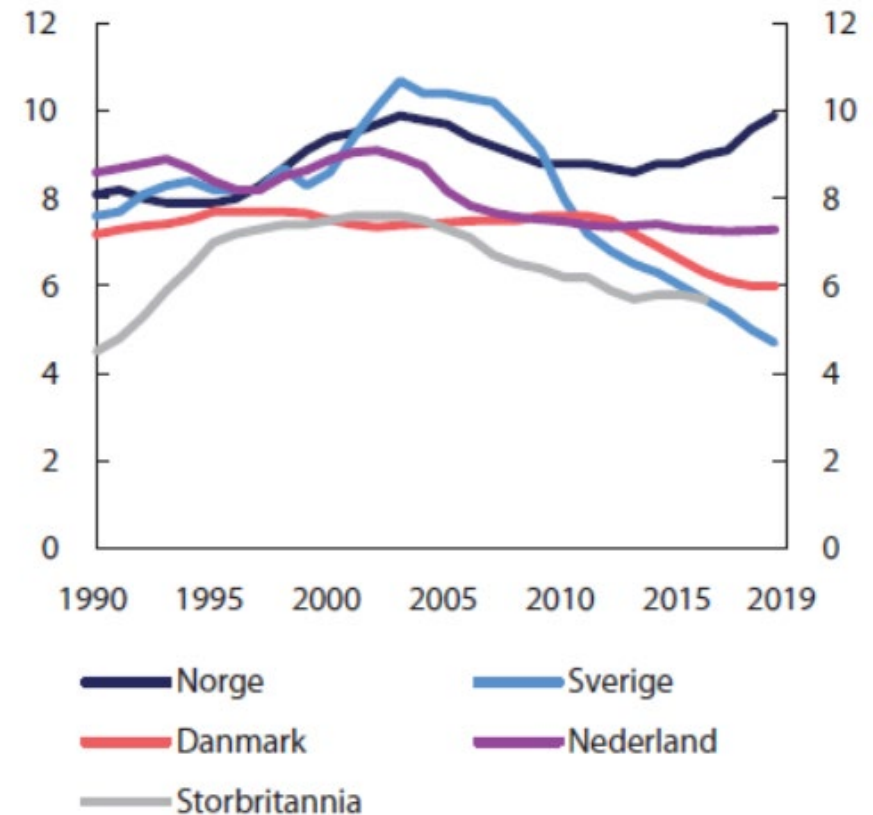
❑ Skal kronen styrke seg må norsk økonomi bli mer produktiv!

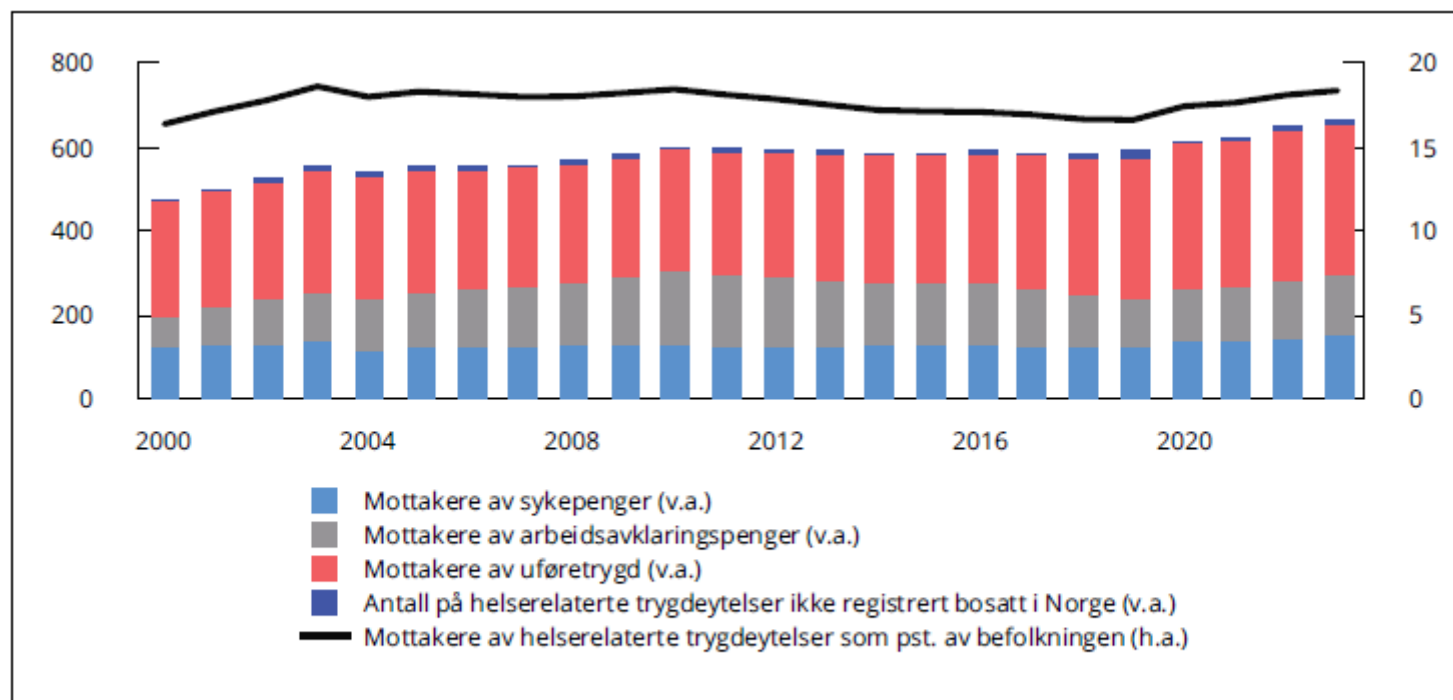
Utfordring 3 - Mutert Hollandsk syke?

- Uføretrygd og sykepenger har økt, også relativt til mange OECD land
- Økningen er særlig stor blandt unge menn (under 30 år)
- Bruker mer pr innbygger enn de fleste OECD land (rapport fra juni 2024)

B. Uføretrygd i Norge og enkelte andre land. Målt ved utgangen av året. Prosent av befolkningen 20–64 år

Økning i uføreandel og sykepenger

Figur 3.41 Mottakere av helse relaterte trygdeytelser. Antall (1 000) og prosent

Kilde: Nav.

II. Langsiktige trender og omstilling

Demografi, produktivitet og teknologi

Langsiktige trender og omstilling

Demografiske endringer:

- Flere eldre = press på helsevesenet
- Færre unge = lavere skatteinngang

Staten bruker rekordmye - uten å få tilsvarende igjen

Staten er rik, mens kommunene sliter

Mangler kritisk arbeidskraft (helse, teknologi...)

Svak krone - Mindre attraktivt for utlendinger å jobbe i Norge

Globale trender: Mer usikkerhet, noe høyere inflasjon og renter enn tidligere

Produktivitet og teknologi

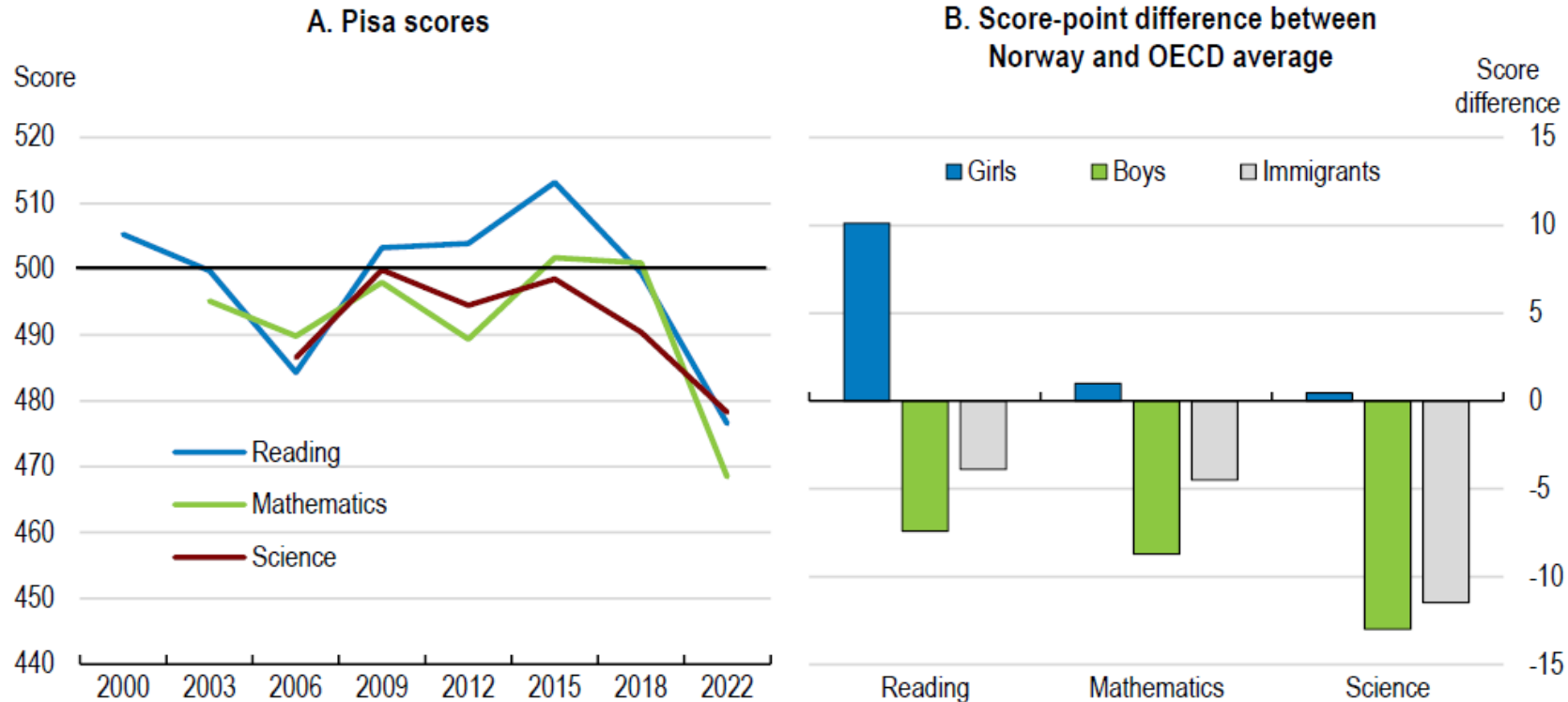
- ❑ Hvordan få mer igjen for ressursene?

- ❑ Økt produktivitet: Investering i forskning, teknologi og utdanning
  - **Utdanning:** Må i større grad tilpasses fremtidens arbeidsmarked
  - **Teknologi:** Mange oppgaver vil automatiseres. Utnytt gevinstene
  - **Offentlig og privat sektor:** Å jobbe med andre, på tvers av disipliner vil bli essensielt

III. Hvordan sikre kritisk kompetanse og arbeidskraft?

Fremtiden er kunnskap og teknologi

- Rutinemessige og repeterende arbeidsoppgaver vil i større grad bli automatisert... (produksjon, regnskap, ..., helse)
- Vil dagens unge klare å finne gode jobber i en tid preget av digitalisering og robotisering (den andre maskinalderen)?
- Handler ikke bare om de unge: Flere skal stå lenger i arbeid - må vri deres kompetanse
- Er vi godt rustet?

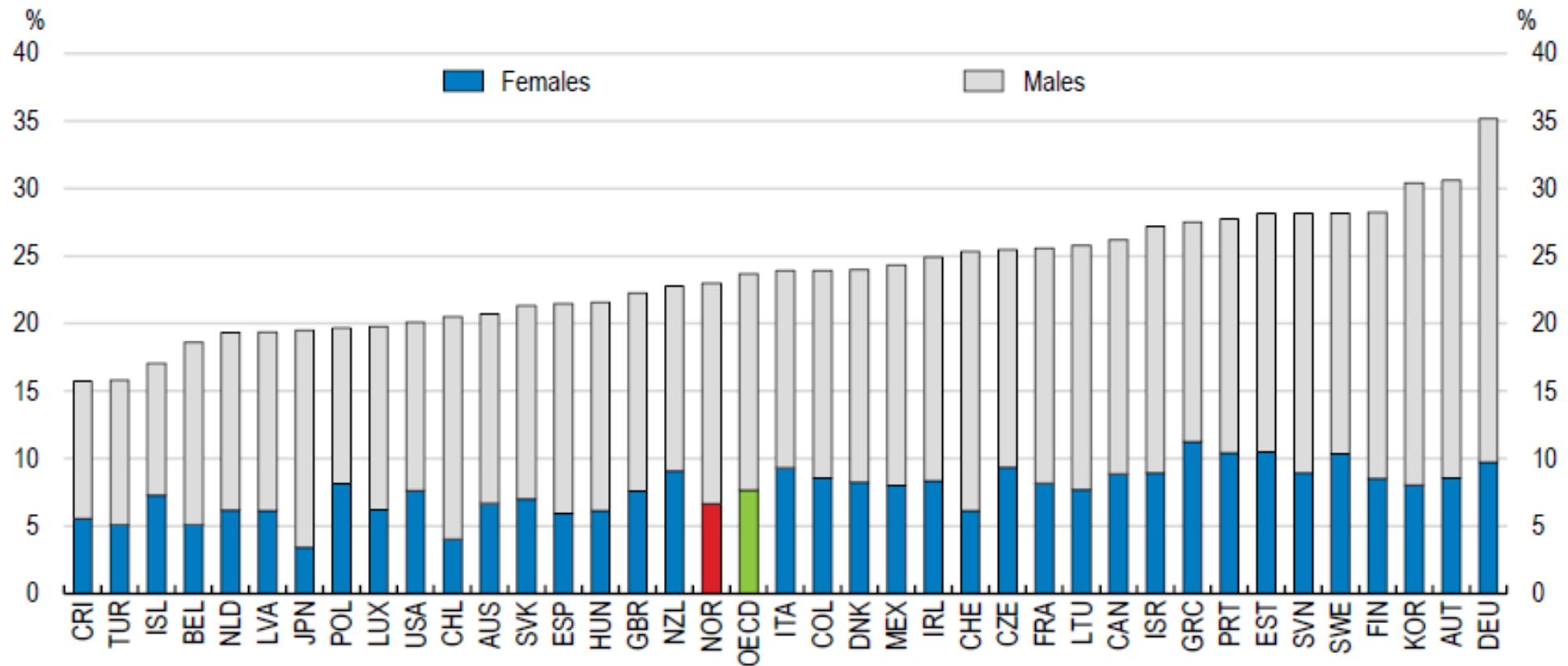
Norges PISA resultater har falt - Dette må snus

Note: The score of 500 is the normalized average of all participating countries.

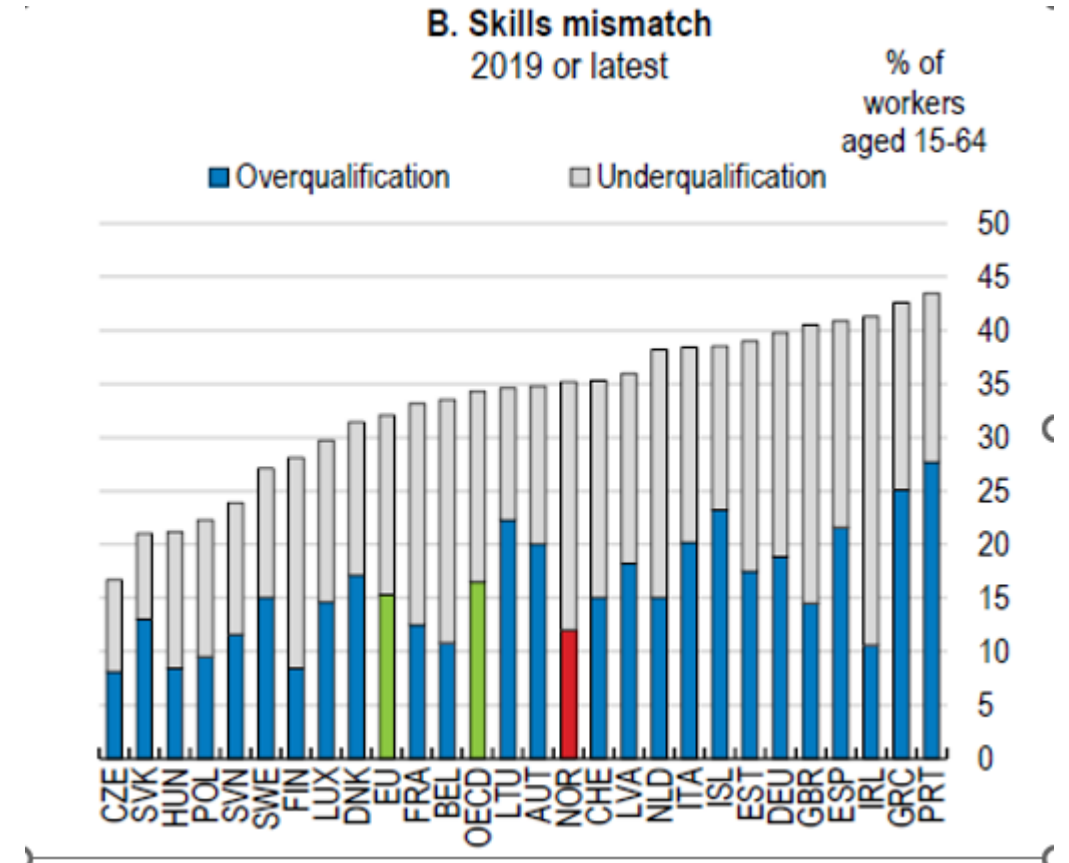
Source: OECD, PISA 2022 results.

Lavere andel studenter som uteksamineres fra STEM-områder, spesielt kvinner (2021) - Vi må satse og fokusere

Arbeidskraft og kompetanserevolusjon

- ❑ Mangler kritisk arbeidskraft (helse, teknologi...)
- ❑ Kunnskap må i større grad tilpasses fremtidens arbeidsmarked
- ❑ Rutinepregede oppgaver automatiseres. Å lære, analysere og tenke kritisk vil bety stadig mer.
- ❑ **Arbeidsmarkedet:** Politikerne bør gjøre det mer lønnsomt å jobbe (beskatning) og mer fleksibelt å rekruttere utenlandsk arbeidskraft

Omstilling handler om overføring og utvikling av kunnskap og teknologi: Tiden som annerledeslandet er over!

Takk for meg!

